

BMDFrysk

*Stifting foar in brede maatskiplike diskusje/dialooch oer de
takomst fan it Frysk*

*In dit stuk wordt de aanpak van een BMDFrysk geschetst: Hoe zal de
discussie/dialoog worden voorbereid en gevoerd?*

Informatie verstrekken

Om te beginnen zal er veel tijd in de voorbereiding worden gestoken. Naar verwachting zal dat minstens een jaar vergen. Er wordt relevante wetenschappelijk verantwoorde informatie bij elkaar gebracht over het Fries en andere minderheidstalen en de sprekers van die talen. En over de condities waaronder minderheidstalen in levend gebruik blijven. Die informatie wordt zo toegankelijk mogelijk gemaakt voor een breed publiek. Daarbij gaat het om een interactieve webpagina, een huis-aan-huiskrant en op specifieke situaties toegesneden materiaal. Alles aantrekkelijk vormgegeven, met korte filmpjes, strips, toepasselijke beelden, enkele videogames, cartoons en pakkende teksten, zowel op papier als digitaal. Daarbij is het niet de bedoeling om werk van anderen over te doen: er is veel geschikt materiaal dat heel goed voor dit doel te gebruiken is.

Voor de verschillende gespreksvormen (algemeen, voor speciale doelgroepen of rond verschillende thema's) worden draaiboeken gemaakt. Om de gesprekken op gang te brengen zijn er bij uitzondering lezingen en sprekers, maar er zal vooral gebruik worden gemaakt van verhalend beeldmateriaal en Power Point Presentaties, die hun eigen verhaal vertellen en waarbij de spreker slechts een bescheiden rol heeft.

Al het materiaal wordt voorgelegd aan deskundigen die het kritisch tegen het licht houden voordat het zijn definitieve vorm krijgt.

Een BMD over de toekomst van het Fries is bij een dilettantische aanpak kansloos en juist schadelijk voor het Fries en Fryslân. Daarom zal de stichting BMD Frysk niet eerder met de discussie aanvangen voordat er voldoende fondsen voor de financiering zijn.

Herkenbare voorbeeldsituaties

Als mensen niet veel referentiekader hebben, blijft een discussie spoedig abstract. Daarom: het gaat om herkenbare voorbeeldsituaties. We werken als illustratie één situatie wat verder uit. Met ouders en leerkrachten op een basisschool zou men stellingen kunnen bespreken als:

- “Ik wil graag dat mijn kind iets leert over de taal en de geschiedenis van Fryslân”
- “Ouders moeten belangstelling tonen en ook thuis met de kinderen praten over wat ze leren over Fryslân en het Fries”
- “Het is een uitstekend idee dat de kinderen bij het muziekonderwijs Friestalige liedjes zingen”
- “Dat juffen en meesters en kinderen met elkaar Fries spreken op school, naast Nederlands en Engels, vind ik vanzelfsprekend”.
- “Als het Fries Museum een geschikte tentoonstelling heeft over de geschiedenis en cultuur van Fryslân, dan gaan we daar zo nu en dan met de hele groep naar toe”.
- “Fries hoort een vast en volwaardig vak te zijn van het basisonderwijs in Fryslân”
- “Schoolkranten, websites en informatiebulletins van scholen zijn zo ongeveer voor de helft in het Fries geschreven”
- “Op ouderavonden en schoolfeesten wordt het Fries gebruikt”
- “In Fryslân kunnen op een basisschool alleen maar meesters en juffen werken die het Fries schriftelijk en mondeling goed beheersen”

Bij stellingen als deze kan ieder zich indenken waar het om gaat en heeft men een concreter beeld bij wat aandacht voor het Fries op school kan betekenen. Bovendien geeft het een helder beeld van wat er praktisch nodig is aan veranderingen in en rond het onderwijs, zal het Fries er in de toekomst nog zijn.

Bovengenoemde stellingen zijn goed in beeld te brengen met sketches op video. Die toneelstukjes moettende dilemma's tonen waar ouders, kinderen en personeel mee te maken hebben bij het in praktijk brengen van Fries in het onderwijs. Interactie over meer of minder Fries. Ineens geconfronteerd worden met een op meer of minder vriendelijke toon gestelde vraag of het ook in het Nederlands kan.

Situaties die net even meer aandacht vragen voor een zorgvuldig antwoord. De video kan even worden gestopt, zodat de aanwezigen zich kunnen bezinnen op de vraag: 'Wat zouden wij op zo'n moment zeggen en doen? Waarom?'

Sommige stellingen zijn confronterend en dat is nodig voor de kwaliteit van de discussie. Zo krijgen wij scherp in beeld wat belangrijk is. De laatste stelling uit het bovenstaande rijtje zal bijvoorbeeld veel reacties oproepen.

Een neutrale discussieleider zal dan eerst met de deelnemers aftasten waar de grens ligt. Wat is een effectieve samenstelling van het schoolteam als wij goed en ruim voldoende Fries onderwijs willen? Bij een grotere school met een aantal deeltijders steekt het misschien iets minder nauw.

Wat waarschijnlijk blijft staan is de voorwaarde dat de meerderheid van het team en de leiding goed Friestalig is en positief (in houding en gedrag) tegenover het Fries staat. Vergeleken met de huidige situatie is daarvoor een flinke verandering nodig. Als dat een deelnemer aan de BMD te ver gaat, kan dat voor haar of hem een indicatie zijn om nee te zeggen bij de afsluitende vragen, zoals die hiervoor zijn geformuleerd. In een goed begeleid gesprek is dat een legitiem standpunt.

Niet legitiem is het wanneer wordt ontkend dat zo'n voorwaarde voor de competenties van het personeel van wezenlijk belang is voor het voortbestaan van de taal. Geen (of bijna geen) leerkrachten die het Fries volledig beheersen betekent aanzienlijk minder kansen voor de toekomst van het Fries.

Geen harde functie-eisen voor het Fries betekent tevens dat scholen meer vrijheid hebben om personeelsleden aan te stellen (en in dienst te houden) die het Fries niet of nauwelijks beheersen. Dat kan en mag een deelnemer aan de BMD, om allerlei redenen, belangrijker vinden dan een goede overdracht van het Fries aan de kinderen.

Maar beide, goede toekomstkansen voor het Fries in het basisonderwijs en veel leraren die het Fries niet of slecht beheersen, kan niet. De discussieleider moet alert zijn op redeneringen, die de kool en de geit sparen en in feite de vraagstukken waar het om gaat ontwijken.

Tot zover het specifieke voorbeeld voor het basisonderwijs. Maar de BMD wordt gevoerd over een breed scala aan onderwerpen, telkens aan de hand van voorbeelden, met aansprekende videofragmenten (van tevoren opgenomen met professionele acteurs, zie 'voorbereiding'), op basis van verschillende thema's.

De discussies worden waar mogelijk ondersteund met muziek en cabaret. Er zal veel ruimte zijn voor persoonlijke ervaringen van deelnemers. Ze kunnen verhalen kwijt die illustratief zijn voor de dilemma's die ze tegenkomen bij het gebruik van en de confrontatie met het Fries. De gespreksleiders zorgen er voor dat de bijdragen bondig en relevant zijn.

Website

Pakkende of ontroerende uitspraken krijgen op de website een aparte vermelding. De webmaster maakt in de periode dat de discussie loopt dagelijks een update. Hij zorgt er ook voor dat kleine berichten van de website worden verspreid via de sociale media.

Om ook jongeren over te halen actief mee te doen aan de discussie worden de sociale media stevig ingezet. Zowel op Facebook als Twitter worden pagina's en accounts gemaakt om zo viraal effect te geven aan het gesprek.

Op de website is goed te volgen wat er via de sociale media aan relevante bijdragen aan de discussie wordt uitgewisseld. Anonieme bijdragen worden geweerd, scheldpartijen, onbehoorlijke taal, beledigingen en dergelijke worden dadelijk verwijderd. Wie zich daaraan schuldig maakt wordt geschrapt als deelnemer. De website geeft ook dagelijks een korte samenvatting in het Engels en Duits van de activiteiten. Voor het overige is de site volledig tweetalig, Fries en Nederlands.

Goede gespreksleiders en verslagschrijvers

Er wordt gezorgd voor een pool van goede gespreksleiders en verslagschrijvers. De gespreksleiders worden getraind in het effectief en op vergelijkbare wijze omgaan met de valkuilen en doodoeners die het praten over het Fries soms zo vervelend maken.

De algemene avonden worden gepresenteerd door een duo. De schrijvers van de verslagen worden met zorg geselecteerd en getraind in het samenvatten van de discussies in levend maar correct Fries en Nederlands. En natuurlijk zo objectief mogelijk.

De verslagen en samenvattingen zijn direct na afloop beschikbaar, op papier en via de website.

Thema-avonden, doelgroepen

Er zal royaal ruimte worden gezocht om in te spelen op specifieke thema's en situaties. Bij voorkeur op locatie: scholen, verenigingen, bedrijven, overheid, kerken. Het kan op initiatief van de BMD of van de mensen zelf. Voor het onderwijs, de overheden, de kerken en de typisch Friese organisaties (de 'beroepsfriezen') worden draaiboeken voorbereid, maar er zal genoeg creativiteit in de organisaties zelf zitten om ook maatwerk te leveren.

Algemene avonden

Er wordt een basisserie van ongeveer twintig avonden georganiseerd met een vergelijkbare, uitnodigende opzet, toegankelijke voor iedereen. Ze worden gehouden in de wintermaanden, overal in Friesland. De opzet wordt (net als bij de doelgroepaanpak die hier voor is geschetst) ontworpen en begeleid door een team van professionele medewerkers: marketeers, journalisten, vormgevers, regisseurs, educatieve werkers en opbouwwerkers. De hele bevolking van Friesland wordt daarvoor uitgenodigd.

Afsluitende vragen

Alle groepsdiscussies worden afgesloten met de vragen die geformuleerd staan in 'Waarom een BMD'. Kort samengevat kom het hier op neer:

- Jazeker, er is volgens mij veel meer persoonlijke en maatschappelijke inzet nodig om het gebruik van het Fries als levende taal te behouden, dat vind ik belangrijk en dat mag wat kosten.

Of

- Meer inzet en geld voor het Fries vind ik niet nodig, ook maatschappelijk niet, als ik het afweeg tegenover andere maatschappelijke en persoonlijke belangen.

Wat zal de uitkomst worden?

Sommige van de initiatiefnemers denken dat in de wintermaanden wanneer de maatschappelijke discussie wordt gehouden de mensen zich bewust zullen worden van de rijkdom die wij met elkaar in de taal bezitten. Zij verwachten dat de mensen na de discussies voor zichzelf en anderen beter onder woorden kunnen brengen waarom het voortbestaan van het Fries voor hen van waarde is. En dat ze daar wat voor over hebben.

De uitkomst kan ook zijn dat de meerderheid de inspanning te groot en de prijs te hoog vindt voor het voortbestaan van het Fries. En dat ze iets beter dan voorheen onder woorden kunnen brengen waarom het gebruik van het Fries niet gestimuleerd hoeft te worden.

Nieuw enthousiasme nodig!

Sommige liefhebbers van het Fries vinden dat eerste een risico en wijzen het hele idee van een maatschappelijke discussie daarom af. Zij zien dan evenwel over het hoofd dat bij het voortduren van de bestaande toestand er steeds minder sprake zal zijn van een stimulerend maatschappelijk klimaat voor het Fries.

Zonder nieuw enthousiasme bij familie, collega's, vrienden en kennissen zullen mensen het moeilijk vinden om een bewuste keuze te maken voor het meer en vaker gebruiken van het Fries. Zonder aantoonbaar draagvlak zal geen politiek gremium, geen schoolbestuur, geen enkel geschreven medium de inspanningen voor het Fries intensiveren.